

Boban Janković

student na master studijama
na Fakultetu pedagoških nauka
Univerziteta u Kragujevcu

Jagodina
boban_jankovic@hotmail.com

UDK 373.211.24
37.016:796-028.31
373.23

STAVOVI VASPITAČA O REKREATIVNIM AKTIVNOSTIMA DECE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

Apstrakt. Rad se bavi ispitivanjem stavova vaspitača o rekreativnim aktivnostima dece u predškolskim ustanovama, značaju rekreacije za pravilan rast i razvoj dece do 7 godina, nedovoljnom trajanju rekreativnih aktivnosti, i spremnosti vaspitača za nova saznanja. Značaj rada se ogleda u podizanju svesti vaspitača o važnosti rekreativnih aktivnosti dece u predškolskim ustanovama; pokazuje spremnost vaspitača za rad sa decom, kao i za dalje usavršavanje u vaspitno-obrazovnom radu. Rezultati drugih istraživanja pokazuju da su rekreativne aktivnosti dece tokom dana neophodne za pravilan rast i razvoj i njihovo trajanje ne treba biti manje od 60 minuta dnevno. Nakon pedagoških saznanja o važnosti rekreativnih aktivnosti u predškolskim ustanovama, i definisanja problema nedostatka tih aktivnosti, u radu se daju metodološke osnove empirijskog istraživanja. Polazi se od cilja istraživanja, koji obuhvata ispitivanje mišljenja vaspitača o rekreativnim aktivnostima, zastupljenosti rekreacije i spremnost vaspitača za dalje usavršavanje za rad sa decom. U radu se izlažu rezultati prikupljeni tokom popunjavanja anketnog upitnika na uzorku od 60 vaspitača koji su u radnom odnosu i sa iskustvom u radu sa decom. Osnovni nalazi istraživanja ukazuju da su vaspitači svesni značaja rekreativnih aktivnosti u predškolskom periodu i da su spremni za dalje usavršavanje na polju fizičkog i zdravstvenog vaspitanja dece u predškolskim ustanovama.

Ključne reči: vaspitači, stavovi, rekreativne aktivnosti, deca.

UVOD

Fizička aktivnost predstavlja osnovnu potrebu ljudskog organizma i jedan je od najbitnijih faktora zdravlja kod dece predškolskog uzrasta. Osnovne i najčešće fizičke aktivnosti dece u predškolskim ustanovama su rekreativne aktivnosti, koje su neophodne za razvoj motoričkih sposobnosti kod dece. Jedan od najvećih problema današnjice je nedostatak rekreativnih aktivnosti prouzrokovan ubrzanim tehnološkim razvitkom i njenim uticajem na slobodno vreme kod dece i odraslih. Rekreacija i

fizička aktivnost dece u predškolskim ustanovama zaokuplja sve više pažnje usled nagle pojave gojaznosti prouzrokovane opadanjem fizičke aktivnosti svih uzrasta u sve većem broju zemalja (Obesity: Preventing and..., 2000).

Rekreativne aktivnosti, pored fizičkog razvoja i razvijanja motoričkih sposobnosti, doprinose socijalnom, kognitivnom i emotivnom razvoju, omogućavaju deci da izražavaju svoju kreativnost i maštu. Kroz aktivnosti i igru, deca se lakše uključuju u interakciju sa drugom decom i svetom koji ih okružuje (Kenneth, 2007). Rekreativne aktivnosti su slobodne ili organizovane aktivnosti dece i treba ih razlikovati od rekreativnog vežbanja koje predstavlja organizovan program vežbanja koji ima za cilj aktiviranje mišića i povećanje snage tela.

U predškolskim ustanovama rekreativne aktivnosti se organizuju u radnoj sobi ili sali za fizičko vežbanje; mogu se organizovati i u dvorištu ustanove ukoliko vremenski uslovi to dozvoljavaju. Predškolska ustanova organizuje i rekreativne aktivnosti van ustanove kao što su šetnja, letnji i zimski odmori, usmerene aktivnosti u prirodi. Organizovanjem rekreativnih aktivnosti u prirodi, obezbeđuje se boravak na svežem vazduhu i aktivan odmor, deca poboljšavaju i održavaju dobro zdravlje, formiraju pozitivne stavove prema prirodi i obogaćuju i stiču nova znanja (*Pravilnik o osnovama programa odmora...*, 2006).

Nacionalna asocijacija za sport i fizičko vaspitanje (National Association for Sport and Physical Education, 2002) izdala je dokument o preporučenom trajanju fizičke aktivnosti predškolske dece, u kome se navodi da svako dete treba da učestvuje u fizičkim aktivnostima u trajanju od najmanje 60 minuta, kao i u fizičkim aktivnostima kroz spontanu igru u trajanju od nekoliko sati, na dnevnom nivou. Ne preporučuju se aktivnosti dece u sedećem položaju u trajanju dužem od 60 minuta (National Association for Sport and Physical Education, 2002).

Stavovi vaspitača u predškolskim ustanovama u vezi sa organizovanjem i realizacijom rekreativnih aktivnosti su značajan pokazatelj njihovog odnosa prema poslu, spremnosti za rad sa decom, kao i opštih saznanja o značaju aktivnosti za pravilan rast i razvoj dece u predškolskom uzrastu. Ovim radom se ispituje koliko često i koji vid rekreativnih aktivnosti vaspitači primenjuju u predškolskim ustanovama, u kom dobu dana su deca aktivna, kao i vreme trajanja tih aktivnosti. Trajanje aktivnosti kraće od preporuka Nacionalne asocijacije za sport i fizičko vaspitanje, može biti nedovoljno za pravilan rast i razvoj dece predškolskog uzrasta (National Association for Sport and Physical Education, 2002).

Anketiranjem vaspitača u predškolskim ustanovama uočeno je da se rekreativne aktivnosti organizuju svakodnevno ali sa kratkim vremen-

skim trajanjem. Jutarnja gimnastika, koja se organizuje po dolasku dece u ustanovu, ima pozitivan uticaj na pravilan razvoj mišića i držanja tela, ali je nedovoljna zbog vremenskog trajanja koje ne sme biti duže od pola sata, i zato treba organizovati još rekreativnih aktivnosti u kojima će deca biti uključeni, što je suprotno u odnosu na trenutno stanje – veći deo vremena u predškolskim ustanovama deca provedu u sedećem položaju.

METOD

Anketiranje je izvršeno u prostorijama dve predškolske ustanove u Jagodini (Predškolska ustanova „Pionir“ i Predškolska ustanova „Sunce“). Ukupno je anketirano 60 vaspitača, nasumičnim izborom, bez određenih kriterijuma; svi ispitanici su osobe ženskog pola koje su u radnom odnosu više od 2 godine, različitog uzrasnog doba. U svrhu anketiranja stavova vaspitača o rekreativnim aktivnostima dece u navedenim predškolskim ustanovama korišćen je posebno konstruisan anketni list zatvorenog tipa sa 15 različitih stavova o značaju rekreativnih aktivnosti, jutarnjoj gimnastici, adekvatnom prostoru za organizovanje aktivnosti, rekvizitima, rekreativnim aktivnostima van predškolske ustanove, kao i o spremnosti vaspitača za stručno usavršavanje, proširivanje i produbljivanje saznanja o različitim oblicima rekreativnih aktivnosti. Anketa je sastavljena od 14 pitanja sa Likertovom skalom stavova od 5 stupnjeva sa odgovorima u rasponu od 1 (*slažem se u potpunosti*) do 5 (*u potpunosti se ne slažem*), i jednog pitanja o učestalosti organizovanja rekreativnih aktivnosti, koje je takođe bilo zatvorenog tipa sa 4 ponuđena odgovora.

Obrada rezultata anketiranih stavova vaspitača o rekreativnim aktivnostima dece u predškolskim ustanovama predstavljena je deskriptivnom metodom i rezultatima predstavljenim u procentima i grafikonom. Iako je anketni list sadržao 15 pitanja, zbog obimnosti, u radu će biti prikazani rezultati pitanja koji su najrelevantniji za temu rada.

REZULTATI SA DISKUSIJOM

Za prvi od stavova na anketnom listu – *Rekreativne aktivnosti su od velikog značaja za decu predškolskog uzrasta* – od 60 anketiranih vaspitača, velika većina, čak 87%, u potpunosti se slaže, dok se 13% anketiranih uglavnom slaže sa ovim stavom (Tabela 1). Nije bilo vaspitača opredeljenih za *nemam mišljenje*, uglavnom se ne slažem i u potpunosti se ne slažem. Očekivano je da neće biti neslaganja sa ovim stavom s obzirom da je rekreacija od ve-

likog značaja i važnosti za pravilan rast i razvoj dece predškolskog uzrasta, što pokazuje da su vaspitači svesni važnosti rekreativnih aktivnosti u predškolskim ustanovama.

Tabela 1. Značaj rekreativnih aktivnosti za decu predškolskog uzrasta

Slažem se u potpunosti	Uglavnom se slažem	Nemam mišljenje	Uglavnom se ne slažem	U potpunosti se ne slažem
52	8	0	0	0
87%	13%	0%	0%	0%

Za tvrdnju *Jutarnja gimnastika ima pozitivan uticaj na fizički razvoj dece* rezultati pokazuju da se, kao i u prvom stavu, većina anketiranih vaspitača u potpunosti slaže, 93%, dok se 7% vaspitača uglavnom slaže sa stavom (Tabela 2). Ni ovde nema vaspitača opredeljenih za *nemam mišljenje*, uglavnom se ne slažem i u potpunosti se ne slažem. Rezultati pokazuju da vaspitači imaju proširena saznanja o jutarnjim rekreativnim aktivnostima i važnosti njihovog organizovanja čime pozitivno utiču na fizički razvoj dece.

Tabela 2. Uticaj jutarnje gimnastike na fizički razvoj dece

Slažem se u potpunosti	Uglavnom se slažem	Nemam mišljenje	Uglavnom se ne slažem	U potpunosti se ne slažem
56	4	0	0	0
93%	7%	0%	0%	0%

U vezi sa sledećom tvrdnjom – *Jutarnja gimnastika treba da traje više od pola sata* – mišljenja su podeljena, za razliku od prethodnih anketiranih stavova. Rezultati pokazuju da se najveći broj vaspitača – 65%, uglavnom ne slaže sa ovim stavom, 22% se u potpunosti ne slaže, uz obrazloženje da je za jutarnju gimnastiku pola sata previše vremena (Tabela 3). Organizovanje jutarnje gimnastike, u zavisnosti od uzrasta, treba da traje do 5 minuta u mlađoj vaspitnoj grupi, odnosno 6 do 10 minuta u srednjoj vaspitnoj grupi, i 10 do 15 minuta u starijoj i predškolskoj grupi; pored uzrasta u vaspitnim grupama, treba uvažavati i individualnost dece i prilagoditi trajanje jutarnje gimnastike (Antonijević, 1999). Ipak, 13% vaspitača je odgovorilo da se uglavnom slaže sa stavom da jutarnja gimnastika treba da traje više od pola sata. Nije bilo vaspitača opredeljenih za *nemam mišljenje* i *slažem se u potpunosti*.

Tabela 3. Vreme trajanja jutarnje gimnastike

Slažem se u potpunosti	Uglavnom se slažem	Nemam mišljenje	Uglavnom se ne slažem	U potpunosti se ne slažem
0	8	0	39	13
0%	13%	0%	65%	22%

Za sledeći anketirani stav – *Važno je da postoji adekvatan prostor za organizovanje elementarnih igara* – nije bilo vaspitača koji se u potpunosti nisu složili sa ovom tvrdnjom, 12% anketiranih se uglavnom ne slaže, 5% nema mišljenje, 38% ispitanika uglavnom se slaže i 45% se u potpunosti slaže da je adekvatan prostor od velike važnosti (Tabela 4). Elementarne igre su jedan od osnovnih vidova igara kao načina vaspitanja dece predškolskog i školskog uzrasta. One predstavljaju najjednostavniji oblik igre s pravilima koja se mogu prilagođavati određenim ciljevima i uzrastu. Mogu se organizovati u radnoj sobi, sali za fizičko, u dvorištu predškolske ustanove, u prirodi (Nemec, 1999).

Tabela 4. Prostorni uslovi za organizovanje elementarnih igara

Slažem se u potpunosti	Uglavnom se slažem	Nemam mišljenje	Uglavnom se ne slažem	U potpunosti se ne slažem
27	23	3	7	0
45%	38%	5%	12%	0%

Za stav *U rekreativnim aktivnostima deca imaju više mogućnosti za međusobnu interakciju* nije bilo anketiranih vaspitača opredeljenih za *nemam mišljenje, uglavnom se ne slažem i u potpunosti se ne slažem*, dok se 43% ispitanika opredelilo za *uglavnom se slažem* i 57% za *u potpunosti se slažem* (Tabela 5). Kroz rekreativne aktivnosti, kao i kroz sve druge aktivnosti u vrtiću, deca imaju mogućnosti za međusobnu interakciju sa vršnjacima u grupi.

Tabela 5. Interakcija dece u rekreativnim aktivnostima

Slažem se u potpunosti	Uglavnom se slažem	Nemam mišljenje	Uglavnom se ne slažem	U potpunosti se ne slažem
24	26	0	0	0
48%	52%	0%	0%	0%

Za stav o uključivanju roditelja, *Vaspitači podstiču i uključuju roditelje u organizovanje rekreativnih aktivnosti*, anketirani vaspitači imaju podeljena mišljenja, ali većina se uglavnom slaže za tvrdnjom (58%) o uključivanju roditelja u organizovanje aktivnosti, 17% ispitanika se u potpunosti slaže sa stavom, 15% nema mišljenje, 7% vaspitača se uglavnom ne slaže i 3% se u potpunosti ne slaže sa stavom (Tabela 6). Saradnja roditelja i vaspitača u predškolskoj ustanovi, prema stavovima vaspitača, neophodna je i od velikog je značaja, samim tim vaspitači se trude da u velikoj meri uključe roditelje kad god je to moguće. To su uglavnom rekreativne aktivnosti koje se organizuju van predškolske ustanove ili za praznike.

Tabela 6. *Uključivanje roditelja u rekreativne aktivnosti dece*

Slazem se u potpunosti	Uglavnom se slažem	Nemam mišljenje	Uglavnom se ne slažem	U potpunosti se ne slažem
10	35	9	4	2
17%	58%	15%	7%	3%

Za stavove *Vaspitači su svesni važnosti rekreacije u predškolskim ustanovama* i *Vaspitači su spremni da proširuju i dopunjuju svoja saznanja o različitim oblicima rekreativnih aktivnosti* dobijeni su identični rezultati. Svi anketirani vaspitači su imali isti odgovor i dobijeni rezultati pokazuju da se vaspitači u potpunosti slažu sa gore navedenim stavovima (100%). Nije bilo ispitanika opredeljenih za ostale stupnjeve: *uglavnom se ne slažem*, *nemam mišljenje*, *uglavnom se ne slažem* i *u potpunosti se ne slažem*.

Na anketnom upitniku, nakon stavova prema Likertovoj skali od 5 stupnjeva, anketiranim vaspitačima je postavljeno pitanje zatvorenog tipa *Koliko se često organizuju rekreativne aktivnosti?* sa ponuđenim odgovorima: jednom nedeljno, 2 do 3 puta nedeljno, svakodnevno i ne organizuju se uopšte. Ovde imamo podeljena mišljenja vaspitača, što je razumljivo ako se u obzir uzmu starosne grupe dece. Za ponuđene odgovore jednom nedeljno i ne organizuju se uopšte nije bilo opredeljenih vaspitača, dok je 2 do 3 puta nedeljno odabralo 55% anketiranih vaspitača, a za svakodnevno kao svoj odgovor se opredelilo 45% vaspitača (Tabela 7).

Tabela 7. *Učestalost organizacije rekreativnih aktivnosti*

Jednom nedeljno	2 do 3 puta nedeljno	Svakodnevno	Ne organizuju se uopšte
0	33	27	0
0%	55%	45%	0%

Prema dokumentu koji je izdala Nacionalna asocijacija za sport i fizičko vaspitanje preporučuju se svakodnevne rekreativne aktivnosti predškolske dece u kojima će ona biti fizički aktivna, gde dalje piše da svako dete treba da učestvuje u fizičkim aktivnostima u trajanju od najmanje 60 minuta, i u spontanoj igri u trajanju od nekoliko sati, na dnevnom nivou (National Association for Sport and Physical Education, 2002). Na osnovu ovih preporuka, dr Filip Taker (Tucker, 2008) vrši analizu istraživanja o zastupljenosti fizičke aktivnosti kod dece predškolskog uzrasta (uzrast od 2 do 6 godina). Njegova analiza je obuhvatila ukupno 39 istraživanja iz nekoliko zemalja sveta (SAD, Škotska, Finska, Australija, Estonija, Belgija). Vodeći se dokumentom o preporučenom trajanju, dolazi do rezultata koji ukazuju da skoro polovina predškolaca učestvuje u fizičkim aktivnostima koje su kraće od 60 minuta, i posledično nisu optimalno aktivni po preporukama (National Association for Sport and Physical Education, 2002). Dalje, dolazi do rezultata da deca nisu sve vreme aktivna u toku trajanja aktivnosti, već da su u okviru dva seta aktivnosti od po sat vremena deca bila fizički aktivna oko 32 minuta tokom spontane igre, što je opet manje od preporučenih vrednosti (Tucker, 2008).

Nedostatak rekreativnih aktivnosti predstavlja globalni problem kako kod dece predškolskog uzrasta, tako i kod odraslih. Nagla pojava gojaznosti kao epidemije, skreće pažnju na rekreativne i fizičke aktivnosti dece predškolskog uzrasta. Rekreativne aktivnosti koje u predškolskom periodu uključuju slobodnu igru, rekreaciju ili planirane vežbe, povoljno utiču na zdravlje dece, na poboljšanje rada kardiorespiratornih organa i mišića i smanjuju anksioznost i stres (*Global Recommendations on physical...*, 2010). Redovna fizička aktivnost i igra su neophodni za pravilan rast dece i fizički, socijalni i kognitivni razvoj. Fizički aktivna deca u ranijim uzrastima, stiču naviku i potrebu za bavljenjem aktivnostima i sportom, pa ostaju aktivna i kada odrastu. Redovno bavljenje sportom i rekreacijom povoljno utiče na održavanje zdravlja kostiju, mišića i zglobova, kontrolu telesne mase, ublažavanje depresije, podizanje samopouzdanja i samouverenosti kod dece (*Sport, rekreacija i igra*, 2004).

ZAKLJUČAK

Na osnovu podataka dobijenih anketiranjem stavova vaspitača o rekreativnim aktivnostima dece u predškolskim ustanovama, njihovoj učestalosti i vremenu trajanja, prema dobijenim rezultatima dolazimo do zaključka da se deca nedovoljno bave rekreativnim aktivnostima u odnosu na preporuke (UNICEF, 2004; National Association for Sport and Physical

Education, 2002). Predškolske ustanove sa kvalitetno edukovanim vaspitačima mogu imati veliki uticaj na razvoj navika bavljenja fizičkim i rekreativnim aktivnostima kod dece u najranijem periodu. Upravo zbog opadanja fizičke aktivnosti dece na svim uzrastima potrebno je usmeriti posebnu pažnju na rekreativne aktivnosti dece, promovisanje pozitivnog uticaja rekreativnih aktivnosti na organizam i zdravlje dece, pogotovo u najosetljivijem razvojnom uzrasnom dobu – predškolskom uzrastu.

Podaci dobijeni istraživanjem pokazali su da se u predškolskim ustanovama rekreativne aktivnosti u kojima su deca fizički aktivna organizuju skoro svakodnevno kroz jutarnju gimnastiku i vežbe oblikovanja. Osnovni nalazi anketiranja o dosadašnjim znanjima i spremnosti vaspitača za proširivanje istih, ukazuju da su vaspitači svesni pozitivnog uticaja rekreativnih aktivnosti koje organizuju svakodnevno, kao i da vremensko trajanje aktivnosti nije dovoljno. Ipak, tu utiču drugi faktori, kao što su: veličina radne sobe, opremljenost predškolske ustanove rekvizitima za elementarne aktivnosti i individualne razvojne karakteristike dece u vaspitnoj grupi. Vaspitači su spremni za dalje usavršavanje i proširivanje znanja na polju fizičkog i zdravstvenog vaspitanja dece u predškolskim ustanova i predlažu organizovanje seminara koji promovišu pozitivan uticaj rekreativnih aktivnosti na zdravlje dece predškolskog uzrasta; Ministarstvo zdravlja treba da organizuje akcije sa ciljem promovisanja rekreativnih aktivnosti, podizanjem svesti roditelja o potrebi i značaju rekreativnih aktivnosti za pravilan rast i razvoj dece, i rekreacije kao prevencije protiv raznih oboljenja. U tom smislu, treba organizovati stručna predavanja na ovu temu, povećati broj TV emisija u kojima se ističe pozitivan uticaj rekreacije kako bi redovna rekreativna aktivnost postala deo svakodnevnih aktivnosti dece.

LITERATURA

- Antonijević, Ž. (1999). *Telesni razvoj deteta i zdravstveno vaspitanje*. Beograd: Viša škola za obrazovanje vaspitača.
- Kenneth G. (2007). The Importance of Play in Promoting Healthy Child Development and Maintaining Strong Parent-Child Bonds. *American Academy of Pediatric*, 119 (182-191).
- National Association for Sport and Physical Education (2002). *Active start: A statement of physical activity guidelines for children birth to 5 years*. AAHPERD Publications, Oxon Hill
- Nemec, P. (1999). *Elementarne igre i njihova primena*. Beograd: Izdavačka zadruga IDEA.

- Pravilnik o osnovama programa odmora, rekreacije, klimatskog oporavka i nastave u prirodi* (2006). *Službeni glasnik Republike Srbije – Prosvetni glasnik*, br. 52/95
- Tucker, P. (2008). The physical activity levels of preschool-aged children: A systematic review. *Early Childhood Research Quarterly*, 23 (547–558).
- Global recommendations on physical activity for health* (2010). Geneva: World Health Organization.
- Obesity: Preventing and Managing the Global Epidemic. Report of a WHO Consultation, WHO Technical Report Series* (2000), No. 894. Geneva: World Health Organization.
- Sport, rekreacija i igra* (2004), UNICEF u Srbiji i Crnoj Gori.
- Preuzeto 10. Februara 2016., sa
<http://www.unicef.rs/files/SPORT,%20REKREACIJA%20I%20IGRA.pdf>

Boban Janković

PRESCHOOL TEACHERS' ATTITUDES TOWARD RECREATIONAL ACTIVITIES OF CHILDREN IN PRESCHOOL INSTITUTIONS

Abstract. The paper examines the opinions of preschool teachers about recreational activities of children in preschool institutions in Jagodina, the importance of recreation for proper growth and development of children up to 7 years. The significance of the work is reflected in raising the awareness of teachers about the importance of recreational activities for children in preschool institutions; shows the willingness of teachers to work with children as well as further improvement in further educational work. Findings of other research shows that recreational activities for children during the day are necessary, but not sufficient for proper growth and development of children of preschool age. This paper presents problems of the lack of daily recreational activities that are of great importance in preschool institutions.

Following the recent findings about the importance of recreational activities in preschools, and defining problem of the lack of these activities, the paper gives methodological basis of empirical research. The starting point is the goal of research, which includes a survey of preschool teachers on recreational activities, presence of recreation and willingness of preschool teachers for further improvement in working with children. The paper presents the results collected by a survey of a sample of 60 preschool teachers who are employed and have experience in work with children.

Keywords: recreational activities, preschool teachers, preschool institutions, children.